

COM FER DESENVOLUPAMENT LOCAL DES DEL TREBALL COMUNITARI RELATORIA I CONCLUSIONS

Anna Lite, Lúdia Raya i Delphine Boghos

INTRODUCCIÓ

L'espai neix a petició d'algunes persones i iniciatives, sobretot d'alguns plans comunitaris, que estan interessats a promoure el desenvolupament local des d'espais comunitaris. Els objectius de la sessió són:

- Poder conèixer algunes de les iniciatives existents a Barcelona i poder generar relacions i sinèrgies entre nosaltres
- Poder identificar eines útils i replicables per a fer desenvolupament local i comunitari
- I, poder identificar, també, dificultats o reptes que tenim.

Tradicionalment, a Catalunya hi ha hagut poca relació entre el desenvolupament local i el treball comunitari. De fet, fins fa relativament poc temps, el desenvolupament local no tenia en compte l'acció comunitària ni les iniciatives comunitàries havien incorporat la dimensió econòmica. Però en els darrers anys això ha canviat i han començat a aparèixer experiències que van en aquesta línia.

El desenvolupament local ha estat definit, habitualment, com «aquella política pública que busca reactivar l'economia i dinamitzar les societats locals, mitjançant l'aprofitament dels recursos existents en un territori determinat i la cooperació entre l'àmbit públic i el privat»¹. En els últims temps, però, des d'alguns moviments socials i des d'alguns espais de l'economia social i solidària, s'està qüestionant aquest binomi de concertació públic-privada, i s'està començant a parlar de la necessitat de fer desenvolupament local des d'una triple vessant públic-cooperativa-comunitària.

¹ Mateo Hernando "Emmarcament teòric i conceptual del desenvolupament local i la promoció econòmica" a: VVAA (2010) Manual per a la gestió de polítiques de promoció econòmica i desenvolupament local. Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya i Direcció General de Promoció Econòmica de la Generalitat de Catalunya, Barcelona.

Per aterrar-ho una mica més, s'anomenen algunes característiques del desenvolupament local:

- **Partir dels recursos endògens del territori.** La hipòtesi de partida és que cada territori té una sèrie de recursos (econòmics, socials, tecnològics, institucionals, infraestructurals, mediambientals i culturals) que constitueixen la seva identitat i també el seu potencial de desenvolupament. És a partir d'aquests recursos propis, i de la incorporació d'altres recursos externs que siguin una oportunitat pel territori, que es pot articular un procés de transformació econòmica local i millorar les condicions de vida de la població.
- **Satisfereix les necessitats de la població.** El concepte de desenvolupament no fa referència al creixement econòmic o a la creació de riquesa per ella mateixa; va lligat a la distribució de la riquesa, a l'impacte que qualsevol activitat genera a la societat i a la satisfacció de les necessitats de la població.
- **La comunitat és objecte i subjecte del seu propi desenvolupament:** identifica les necessitats i les oportunitats que té el territori, construeix una visió consensuada sobre el futur desitjable, traça una estratègia i una agenda de com fer-ho, i ho fa. Si parlem de desenvolupament local comunitari estem parlant, doncs, d'un procés de baix a dalt amb un lideratge comunitari.
- **Implicació i coresponsabilitat de diversos agents.** Més enllà de si hi ha una concertació públic-privada o una concertació públic-cooperativa-comunitària, aquest desenvolupament socioeconòmic implica diversos agents: veïns no organitzats, veïns organitzats, associacions, centres educatius i formatius, centres culturals, serveis, comerços, empreses, administracions, iniciatives de l'economia social i solidària, ...
- **Es pot fer desenvolupament local a tots els territoris?** Sí, tot i que alguns no ho poden fer sols (i, en aquest sentit, és important no perdre de vista la relació entre allò local i allò global), i sí, tot i que s'ha de tenir en compte que cada territori és singular i té característiques diferents.

INICIATIVES PRESENTS

Fundació Comtal (Ciutat Vella)
Cooperativa Desenvolupament Local de Nou Barris
Territoris Oblidats (Ciutat Vella)
Associació Cultural Casa Orlandai (Sarrià)
Barceloneta Proa a la Mar
Comissió d'Inserció Sociolaboral Roquetes-Verdum
Xarxa d'Inserció Sociolaboral de Nou Barris
Raval Territori Socialment Responsable
Espai Germanetes - Esquerra de l'Eixample Coopera
Ateneu La Bòbila-Mercat Importa (Porta, Nou Barris)
Pla de Desenvolupament Comunitari La Salut
Pla Comunitari de la Sagrada Família
Associació En Xarxa (Besós-Maresme)
I persones a títol individual

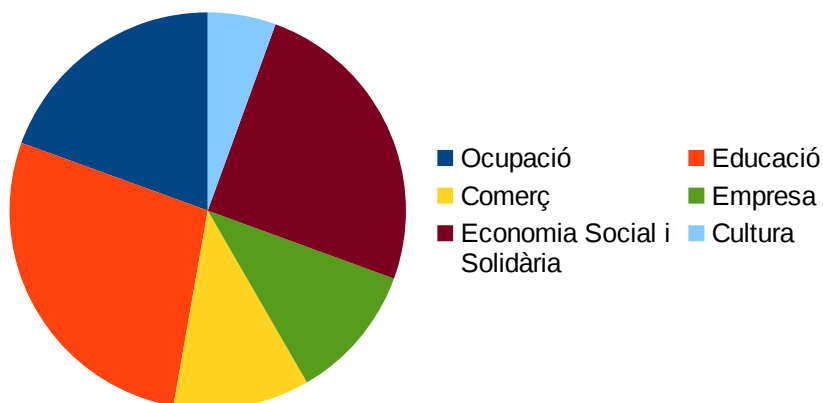

Figura 1: Àmbit o àmbits que treballen cadascuna de les iniciatives

IDENTIFIQUEM EINES I DIFICULTATS/REPTES QUE TENIM PER PROMOURE EL DESENVOLUPAMENT LOCAL I COMUNITARI

EINES

- El coneixement mutu entre diversos agents del territori
- Generar espais de reflexió i anàlisi
- Treballar a partir de diagnòstics col·lectives: cal analitzar què s'està fent al territori i quin impacte té
- Fer diagnòstics mapejant actors i identificant necessitats
- Treballar amb visió d'un projecte comú, però en el qual cadascú té una funció concreta
- Treballar en xarxa, promovent que tothom tingui la mateixa veu, independentment de la seva mida
- Partir de les pròpies forces
- Tenir clar que el que sustenta la vida és l'entremat relacional
- Promoure la contractació de proximitat
- Crear borses de treball i espais sociolaborals territorials
- Crear viviers d'empreses, i viviers d'idees per explorar
- Generar casos d'èxit
- Promoure projectes pilot que puguin ser generadors de noves iniciatives locals
- Crear un Pacte Local consensuat
- Els centres educatius i formatius del territori
- Els propis serveis
- El paper de l'espai públic
- Elaborar guies de recursos dels territoris per evitar duplicitats
- Dignificar l'economia submergida
- Visibilitzar la història i el patrimoni col·lectiu (material i immaterial)
- Fer pedagogia crítica i transformadora
- Formar-nos
- Explorar altres vies d'implicació de l'administració, que no hagin de passar necessàriament pels diners
- Promoure la compra local
- Promoure la creació de cooperatives locals
- Garantir tenir compradors fixes per poder iniciar processos i fer-los sostenibles
- Ganes d'arriscar-se
- Promoure el comerç comunitari
- Escolta activa real a les necessitats dels veïns i veïnes
- Fer que la gent que treballa i viu al barri se l'estimi
- La gestió comunitària d'equipaments
- Espais físics de trobada i relació
- El capital social i una base associativa potent
- Acompanyament a projectes i processos dels propis territoris
- Eines per gestionar conflictes i per cuidar els vincles

DIFICULTATS I/O REPTES

- No sempre és possible trobar objectius compartits i/o no sempre hi són quan creiem que sí
- Com cuidar el que ja hi ha al territori? Hem de vigilar perquè a vegades colonitzem els barris o hi portem una mirada assistencialista
- Qui articula el treball en xarxa? Passar de la voluntat a treballar en xarxa a fer-ho de debò
- Implicar entitats amb visió molt assistencial en iniciatives de desenvolupament local
- Els ritmes de procés són lents
- Els diferents ritmes i interessos entre l'administració i la comunitat
- Construir visió a mitjà i llarg termini, superant la immediatesa
- Superar el treball sectorial. Necessitem una visió integral del territori
- Cal més reconeixement de treballadors i entitats del territori que tenen molt coneixement de l'entorn
- Hem de conèixer bé els territoris abans d'intervenir-hi
- Com fomentar la participació
- La gentrificació i el turisme
- Les clàusules socials i territorials
- Engagar iniciatives al voltant de les cures i dels serveis que reverteixin en el propi territori
- El seguiment i l'avaluació de les externalitzacions
- Gestionar els egos
- Consciència de la interseccionalitat de les opressions
- Millorar la difusió i la comunicació d'allò que fem
- Les traves que posa l'administració
- El finançament
- Quin paper juguen les entitats o plataformes que gestionen plans comunitaris?
- Què passa quan no hi ha entitats professionals en un territori?
- Què fem amb grans superfícies, hotels o empreses que estan als nostres territoris? Hi col·laborem o no?
- Que la plusvàlua dels territoris reverteixi en béns comuns
- Revertir la mala imatge que té un barri
- Seria molt interessant fer un retorn de tot el que ha sortit durant les Energies Comunitàries a l'Ajuntament perquè ho pugui incorporar

EXPERIÈNCIES

RAVAL TERRITORI SOCIALMENT RESPONSABLE (Fina Garcia, Impulsem SCCL i Fundació Tot Raval)

La Fundació Tot Raval, que aglutina 250 entitats, fa més de 15 que està treballant en xarxa al barri del Raval. Tot i la seva sòlida experiència, saben que treballar en xarxa no és fàcil. Dues de les seves claus han estat: I) donar a cadascú la mateixa veu i el mateix pes, tant si és una entitat gran com si és una entitat petita i II) treballar amb objectius i accions comunes però fent que cadascú tingui una funció concreta.

Unir-se els ha permès conèixer-se i fer coses plegats. Es van adonar que fins al moment havien treballat de manera molt fragmentada i que calia tenir una visió integral i transversal i millorar el territori des de totes les vessants. Una de les primeres coses que van fer va ser fer un anàlisi de la feina que s'estava fent al territori, avaluar-ne l'impacte i coresponsabilitzar-se de la falta de resultats que hi havia respecte les inversions que s'hi feien. Aquest anàlisi va servir de base per tot el que van construir després.

La primera línia que van obrir va ser la d'ensenyar i fer estimar el barri. En un moment en què el barri tenia molt mala imatge, van decidir fer una campanya de conscienciació, dirigida sobretot a persones que treballaven al barri, perquè el coneguessin, l'estimessin, el valoressin, i en poguessin veure també potencial.

Una segona línia va ser fer diagnosi sobre temes concrets i, a partir d'aquí, dissenyar actuacions sempre amb visió transversal. L'última d'aquestes actuacions ha estat la de les llums de Nadal Km0 -que aquest 2016 fan la segona edició- amb què il·luminaran els carrers Joaquin Costa i Hospital, i alguns equipaments del barri, amb llums dissenyades i fetes al barri, generant llocs de feina i economia local.

En aquest sentit, comparteixen una reflexió sobre el fet que no sempre calen diners per fer les coses, sinó ganes d'arriscar-se i de fer. Explica que han pogut fer coses perquè empreses o equipaments culturals del barri hi han confiat -per exemple, avançant els diners de la compra dels productes o garantint-los compres fixes anuals-, i perquè han tingut suport de les administracions -que moltes vegades tampoc no ha estat econòmic, sinó de facilitar que les coses passessin-.

Decàleg Territori Socialment Responsable **Catàleg d'Experiències d'Economia Social i Solidària** **Llums de Nadal KM0**

BARCELONETA PROA A LA MAR (Esther Zamora, Pla Comunitari de la Barceloneta)

Barceloneta Proa a la Mar és una iniciativa comunitària orientada a l'ocupació, la formació i l'economia local, que sorgeix per donar resposta a l'elevada taxa d'atur del barri, l'alt percentatge d'abandonament dels estudis, l'empobriment moltes famílies i la cada vegada major turística a què està sotmès el barri.

Neix d'una iniciativa veïnal en què, el 2012, un grup de veïns i veïnes decideixen organitzar-se per fer intermediació laboral entre veïns del barri a l'atur i empreses amb seu al territori. S'aconsegueixen resultats, però es pren consciència que cal superar la

immediatesa i la urgència i començar a pensar a mitjà i llarg termini. Els primers mesos de feina es materialitzen en la creació del Pacte Local per l'Ocupació i el Desenvolupament Local de la Barceloneta 2015-2020, fet de manera participativa, de baix a dalt, i que dibuixa un model de territori comú.

Pel que fa a la pota d'ocupació, el projecte compta amb el Punt d'Informació i Orientació Laboral des d'on es fa acompanyament a la inserció laboral de manera personalitzada i transversal (a l'estar en el marc d'un Pla Comunitari, d'inserció es pot passar a habitatge o a la participació en una entitat o projecte). Es promou una ocupació de qualitat, mirant de fugir de la precarietat i dels sectors de l'hostaleria i els serveis, i s'està treballant per promoure nous sectors que puguin generar ocupació de qualitat, entre aquests els oficis del mar. Pel que fa a la formació, es considera que el gran èxit és haver aconseguit asseure en una mateixa taula tots els agents amb competència educativa i formativa al barri i traçar objectius comuns. Amb una mirada dels 0 als 100 anys, s'està treballant per apropar la formació al barri i el barri a la formació. I, en temes d'economia social i solidària, estan començant a fer sensibilització, i a portar a terme accions molt concretes, com l'impuls d'un col·lectiu d'artistes i artesans al barri.

[Power Point del projecte Pacte Local de la Barceloneta](#)

XARXA SOCIOLABORAL DE NOU BARRIS (Mònica Salas, Pla Comunitari del Verdum)

La Xarxa va néixer el 2009 en unes jornades que es van fer al barri de Roquetes, i on es va considerar important articular algun espai de treball d'àmbit de Districte. En aquest espai hi participaven entitats i professionals de Nou Barris i tenia per objectiu conèixer-se i compartir recursos al voltant de la formació, l'orientació, l'inserció, el desenvolupament local i, en els darrers temps, també sobre economia social i solidària. Entre d'altres accions, van elaborar una guia de recursos per evitar duplicitats, van fer formacions sobre diversos temes, i va ser un espai de reflexió des d'on detectar necessitats i donar una resposta compartida. És a partir d'aquí que decideixen impulsar una borsa de treball territorial, tot i que al projecte no acaba d'arrencar, i incidir en les línies d'actuació del Districte (com el PAD o el nou Pla de Desenvolupament Econòmic de Nou Barris).

És en aquest 2016 que es plantegen si té sentit mantenir aquest espai de treball. S'adonen que hi ha espais locals molt potents i que la Xarxa no està servint per treballar objectius compartits. Cadascú venia d'un barri diferent, amb una realitat diferents, i amb una implicació també diferent. A més a més, l'espai tampoc no comptava amb la legitimitat de l'Administració. Sí que ha estat un espai de trobada i conèixença, de posar-se cara, de veure que plegats poden fer moltes coses i d'adonar-se que poden generar sinèrgies. Expliquen que, a partir d'ara, la xarxa potser no serà un espai de trobada periòdic, sinó més aviat un espai des d'on treballar qüestions concretes quan així es consideri. Així, la Xarxa continuarà d'una altra manera ja que ja ha fet la funció que havia de fer. Es valora de manera molt positiva, entre els assistents, la capacitat, la valentia i l'honestedat de tancar una etapa per donar obertura a una de nova.

[Web de la Xarxa Sociolaboral de Nou Barris](#)

EL PAPER DELS ESPAIS COMUNITARIS EN EL DESENVOLUPAMENT SOCIOECONÒMIC DELS BARRIS (Albert Rojas, Ateneu La Bòbila)

L'Ateneu es crea fa un any amb la voluntat de tenir un espai de gestió comunitària al barri i fer, d'un dels seus eixos principals, l'economia social i solidària. La Totxana és la gestora de l'ateneu i està formada per 15 col·lectius de Nou Barris.

L'àrea d'economia social i solidària fa dos anys que funciona i existeix abans de l'Ateneu. Ara mateix s'està treballant en la promoció de dues cooperatives: una cooperativa de desenvolupament local de Nou Barris, amb gent de l'Assemblea d'Aturats i altres col·lectius vinculats a l'atenció domiciliària i a la neteja; i una cooperativa de llogaters, amb la gent de 500x20. S'està mirant de generar, també, una comunitat autofinançada (CAF)² i treballar una línia de comerç comunitari.

Expliquen que els equipaments de gestió comunitària són espais de trobada i relació que serveixen per detectar necessitats i oportunitats del territori, però també per incentivar-les. És un lloc des d'on crear expansió, permet generar llocs de feina al propi territori, i té un gran potencial a l'hora de generar economia local i fer desenvolupament local.

Prezi Ateneu La Bòbila **Prezi Mercat Importa**

PER QUÈ EL DESENVOLUPAMENT LOCAL HA DE PASSAR PER L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA? Josep Maria Navarro (La Fàbric@)

L'ADN del desenvolupament comunitari és dinamitzar l'economia i crear les condicions per poder-hi viure. Tenint en compte que l'acció comunitària és transformadora, s'haurien de potenciar formes d'organitzar-se econòmicament per poder viure dignament i, partint de les pròpies forces, construir economies d'escala i nous ecosistemes. Per fer-ho, és indispensable partir dels recursos endògens del territori i d'una pedagogia crítica i transformadora.

La qüestió fonamental és que per millorar la qualitat de vida, i superar l'individualisme i el neoliberalisme, hem de recuperar la cooperació i les relacions. En aquest sentit, la base metodològica del desenvolupament comunitari és el treball relacional. Com a treballadors i treballadores comunitàries, i com a agents diversos i múltiples, hem de construir i teixir vincles i relacions. I per fer-ho, hem de partir de l'escolta real i activa de les respostes i necessitats veïnals, i sostenir, acompanyar i potenciar.

Finalment, és important impulsar projectes econòmics en què la plusvàlua reverteixi en construir béns comuns. S'han de revertir els recursos públics per generar economia pròpia i endògena. Això significa, entre d'altres, no externalitzar els recursos públics i gestionar-los des de la pròpia comunitat.

2 Més informació: <http://www.winkomun.org/>